

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΚΩΣΤΑΡΙΔΟΥ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΛΗΞΑΣΑΝ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΑ 1821-1921

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1921

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΚΩΣΤΑΡΙΔΟΥ Δ. Θ.
*Στρατιωτικόῦ ἱεροκήρυκος Ἀ΄ Πεζικοῦ Συντάγματος
καὶ Διευθυντοῦ τοῦ Ὁμηγεῖου Λυκείου.*

Η
ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΘΝΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΛΗΞΑΣΑΝ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΑ
1821 - 1921

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΛΟΓΙΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΑΪΚΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1921

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: Ο ΡΟΔΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ: Ο ΑΡΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ

Το 2021 συμπληρώνονται 200 χρόνια από την έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης. Θέλοντας να συμμετάσχουν στα επετειακά δρώμενα του 2021, οι εκδόσεις Μπαρμπουνάκη, οι οποίες αριθμούν 60 χρόνια προσφοράς στα πολιτιστικά πράγματα του τόπου, προχώρησαν στην ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ του έργου του αρχιμανδρίτου Ευγενίου Κωσταρίδη,

«Η σύγχρονος ελληνική Εκκλησία,
εν Αθήναις 1921»

Το εν λόγω βιβλίο εκδόθηκε για πρώτη φορά πριν από 100 χρόνια, το 1921 στην Αθήνα με αφορμή την τότε συμπλήρωση ενός αιώνα από την έναρξη

της Ελληνικής Επανάστασης και αφιερώθηκε «Τω της Εκκλησια της Ελλάδος Σεπτω Πρωθιεραρχη... Θεοκλητω Μηνοπουλω»

Φέτος, η δεύτερη έκδοση του βιβλίου συμπίπτει με το συμπλήρωμα δύο αιώνων από την Ελληνική Επανάσταση.

Η νέα αυτή έκδοση πλην του πρωτοτύπου κειμένου περιλαμβάνει προλογικό σημείωμα από τον Μητροπολίτη Ρόδου κ. κ. Κύριλλο και εκτενές εισαγωγικό κείμενο από τον Μητροπολίτη Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου και Βιάννου κ. κ. Ανδρέα.

Σημείο αναφοράς του έργου του Κωσταρίδη αποτελεί η συνεισφορά της Ορθόδοξης Εκκλησίας προς το Ελληνικό Έθνος κατά τη διάρκεια της τόσο πυκνής σε γεγονότα και ιστορικές εξελίξεις εκατονταετηρίδας μεταξύ του 1821 και του 1921. Αναντίρρητα, οι σύγχρονες συνθήκες και τα ιδεολογικά ρεύματα μπορεί να διαφέρουν σημαντικά σε σχέση με την περίοδο που εξιστορεί ο Κωσταρίδης, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι το έργο του χάνει τη δυναμική του, όπως εύστοχα επισημαίνει στον πρόλογό του ο Ρόδου Κύριλλος. Άλλωστε, η προσφορά της Εκκλησίας στην ιστορική διαδρομή του Ελληνικού Έθνους και η δυνατότητά της να προσαρμόζεται στις εκάστοτε ιστορικές συνθήκες και περιστάσεις αποτελούν πάντα πηγή γόνιμου διαλόγου.

Η πολυσέλιδο εισαγωγική παρέμβαση(σ.8-66), του Μητροπολίτη Αρκαλοχωρίου και Καθηγητού της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης Ανδρέα Νανάκη, αφιερωμένη στον Ομοτ. Καθηγητη Απόστολο Γλαβίνα, εστιάζει σε σημαντικούς σταθμούς της σύγχρονης εκκλησιαστικής ιστορίας, έχοντας ως επίκεντρο την κρίσιμη και εξαιρετικά πολύπλοκη μετάβαση από την εθναρχική στην εθνική συνείδηση και από το σχήμα των παραδοσιακών πολυεθνικών, πολύγλωσσων και πολυθρησκευτικών αυτοκρατοριών στα σύγχρονα έθνη-κράτη. Πιο συγκεκριμένα, το εισαγωγικό αυτό κείμενο εξετάζει τον τρόπο που η Εθναρχούσα Εκκλησία, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, ανταποκρίθηκε στις περίπλοκες ιστορικές συνθήκες του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα, κάνοντας ιδιαίτερη μνεία σε σημαντικές εκκλησιαστικές προσωπικότητες όπως ο Πατριάρχης Ιωακείμ Γ΄ και ο Πατριάρχης Μελέτιος.

Το βιβλίο του Ευγενίου Κωσταρίδη αποτελείται από 13 κεφάλαια, το κάθε ένα από τα οποία εστιάζει σε κάποιο σημαντικό ζήτημα από την εκκλησιαστική μας ιστορία. Πρέπει να επισημανθεί ότι το βιβλίο αποτελεί έργο γόνιμης εργασίας και σύνθεσης, καθότι τα επιμέρους κεφάλαια του έργου δεν γράφτηκαν όλα από τον ίδιο τον Κωσταρίδη αλλά και από λοιπούς καταξιωμένους, κληρικούς και κοσμικούς, ερευνητές και συγγραφείς της εποχής όπως ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και για κάποιο διάστημα βουλευτής Σμύρνης Παύλος Καρολίδης, ο λόγιος εκκλησιαστικός συγγραφέας Χαρίλαος Παπαϊωάννου, ο λόγιος Γεώργιος Φραντζεσκάκης, ο Αρχιμανδρίτης Ανδρέας Τριανταφύλλου, ο τότε Αρχιμανδρίτης και μετέπειτα Πατριάρχης Ιεροσολύμων Τιμόθεος Θέμελης, ο Αρχιμανδρίτης, καθηγητής στη Θεολογική Σχολή Αθηνών και μετέπειτα Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος και ο Μέγας Χαροφύλαξ του Οικουμενικού Πατριαρχείου Μανουήλ Γεδεών.

Το πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου περιστρέφεται γύρω από τις υπηρεσίες που προσέφερε η Εκκλησία στο Ελληνικό Έθνος, τόσο ως πνευματική όσο και ως πολιτική δύναμη. Στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται μία συνοπτική προσέγγιση στην αυτοκεφαλία της Ελληνικής Εκκλησίας και κάποιες μεταγενέστερες ιστορικές εξελίξεις που συνδέονται με αυτήν. Το τρίτο κεφάλαιο εξετάζει την Εκκλησία της Κύπρου και την προσφορά της στους εθνικούς αγώνες. Αντιστοίχως, σημείο αναφοράς του τέταρτου κεφαλαίου είναι η Εκκλησία της Κρήτης και οι υπηρεσίες της προς το Έθνος. Βασικός άξονας του πέμπτου κεφαλαίου είναι ο ρόλος που διαδραμάτισε η Εκκλησία κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα. Στο έκτο κεφάλαιο κεντρικό θέμα είναι διερεύνηση του ρόλου της Ορθόδοξης Εκκλησίας κατά τη διάρκεια του λεγόμενου μικρασιατικού αγώνα. Το έβδομο κεφάλαιο δίνει βαρύτητα σε γεγονότα γύρω από την ανάμειξη της Εκκλησίας της Ελλάδος στους εθνικούς και όχι μόνο αγώνες των δύο πρώτων δεκαετιών του 20ου αιώνα. Στο όγδοο κεφάλαιο αναπτύσσεται μία επιχειρηματολογία σχετικά με τα δικαιώματα του Ελληνικού Έθνους στον Πανάγιο Τάφο. Το ένατο κεφάλαιο επισημαίνει επίσης τη σημασία του αγιοταφικού ζητήματος για το Ελληνικό Έθνος. Το δέκατο κεφάλαιο εστιάζει στην πολύ σημαντική συνεισφορά του ορθόδοξου κλήρου στην παιδεία αρχικά του ρωμείου Γένους και στη συνέχεια του Ελληνικού Έθνους. Το ενδέκατο κεφάλαιο αποτελεί μία περιεκτική εξέταση της Εκκλησίας της Ελλάδος κατά την περίοδο 1821-1921. Στο δωδέκατο κεφάλαιο κεντρικό θέμα είναι η Ορθόδοξη Εκκλησία Αλεξανδρείας. Τέλος, το δέκατο τρίτο κεφάλαιο μελετά την ίδρυση ορθόδοξων Κοινοτήτων εκτός Ελλάδος και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε και στο πλουσιότατο φωτογραφικό υλικό του βιβλίου του Ευγενίου Κωσταρίδη. Στο έργο υπάρχουν συνολικά 136 φωτογραφίες, κυρίως κληρικών που διακρίθηκαν στους εθνικούς και όχι μόνο αγώνες. Εάν θέλουμε να είμαστε πιο ακριβείς, στο βιβλίο εντοπίζουμε φωτογραφίες είκοσι τριών πρεσβυτέρων, τριών διακόνων, ογδόντα επισκόπων – συμπεριλαμβανόμενων Πατριαρχών και προκαθημένων – τριών λαϊκών, δεκαέξι κληρικών από διάφορες βαθμίδες, τεσσάρων ομαδικών φωτογραφιών με κληρικούς και μίας με βασικό θέμα το ηρώον της Μονής Αρκαδίου. Συνολικά το έργο του Ευγενίου Κωσταρίδη παρουσιάζει λεπτομερώς την εκκλησιαστική πραγματικότητα της εποχής του και προσεγγίζει επιτυχώς τη συμβολή των εκκλησιαστικών κέντρων του Ελληνισμού στους στόχους και στους αγώνες του Ελληνικού Έθνους. Επιπροσθέτως, μέσα από το βιβλίο αυτό αναδεικνύεται ο ρόλος σημαντικών εκκλησιαστικών μορφών σε όλους εκείνους τους αγώνες που οδήγησαν ουσιαστικά στη διαμόρφωση της σύγχρονης Ελλάδας. Όπως επίσης επισημαίνεται και η συνεισφορά της Εκκλησίας σε μία σειρά άλλων σημαντικών ζητημάτων όπως είναι η εκπαίδευση.

δρ. Θεοχ. Αναγνωστοπουλος.